

Nr./Br./No. 828/2015
Nr. i fqj/Br.str./Nr.pg. _____
Data/Datum/Date: 29/05/15
PRISHTINË-PRISHTINA-PRISTINA

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Ex officio

Rasti Nr. 498/2014

RAPORT ME REKOMANDIME

Për: - Z. Isa Mustafa, Kryeministër i Republikës së Kosovës

Lënda: - *Ngritjen e “Parkut të Paqes”, “Sheshit Car Lazar”, “Sheshit UÇK” dhe “Sheshit Adem Jashari”, në komunën e Mitrovicës së Veriut*

Baza ligjore: - Kushtetuta e Republikës së Kosovës Neni 135, par. 3 dhe
- Ligji për Avokatin e Popullit Nr. 03/L-195, neni 16, par. 1

Prishtinë, më 29 maj 2015

PËRMBAJTJA

QËLLIMI I RAPORTIT.....	2
BAZA LIGJORE	2
PËRMBLEDHJA E FAKTEVE.....	3
I. Ngritja e katër ndërtimeve në Komunën e Mitrovicës së Veriut	3
II. Hetimet e zhvilluara nga Institucioni i Avokatit të Popullit	7
ANALIZA JURIDIKE	9
I. E drejta për lirinë e lëvizjes sipas nenit 35 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenit 2 të Protokollit 4 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, nenit 12 të Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe nenit 13 të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut.....	9
II. Vlerësimi i kushtetutshmërisë së katër ndërtimeve në Komunën e Mitrovicës së Veriut, në bazë të së drejtës për lirinë e lëvizjes, sipas nenit 35 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenit 2 të Protokollit 4 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), nenit 12 të Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe nenit 13 të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut.....	10
A. Ekzistenca e kufizimit	10
B. Lejueshmëria e kufizimit.....	11
1. Kriteret e lejueshmërisë së kufizimit.....	11
2. Zbatimi i kriterëve të lejueshmërisë në rastin konkret	13
KONSTATIMET DHE REKOMANDIMET E AVOKATIT TË POPULLIT	20
I. Konstatimet e Avokatit të Popullit.....	20
II. Rekomandimet e Avokatit të Popullit.....	21
SHTOJCA	23

QËLLIMI I RAPORTIT

Duke filluar në qershor të 2014, janë ngritur ose kanë filluar të bëhen katër ndërtime në Komunën e Mitrovicës së Veriut. Këto ndërtime janë të ashtuquajturat “Parku i Paqes”, “Sheshi Car Lazar”, “Sheshi Adem Jashari” dhe “Sheshi UÇK”.

Avokati i Popullit ka vlerësuar se, ka munguar një trajtim i kësaj çështjeje dhe analizë ligjore dhe kushtetuese e situatës nga këndvështrimi i të drejtave të njeriut. Në mënyrë që të plotësojë këtë zbrastësirë, Avokati i Popullit ka vendosur të hapë hetime me vetiniciativë lidhur me këto ndërtime, me dy qëllime kryesore: (1) për të vlerësuar nëse ngritja e katër ndërtimeve të lartcekura paraqet shkelje të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, posaçërisht të së drejtës për lëvizjen e lirë, sipas standardeve vendore dhe ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, dhe (2) për t’u dhënë rekomandime autoriteteve përgjegjëse në bazë të këtij vlerësimi.

BAZA LIGJORE

Sipas nenit 135, par. 3 të Kushtetutës, *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa, nëse vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga ana e organeve të administratës publike dhe organeve të tjera shtetërore.”*

Gjithashtu, Ligji për Avokatin e Popullit Nr. 03/L-195, neni 16, par. 1 përcakton se Avokati i Popullit, mes të tjerash ka edhe këto përgjegjësi:

- *“të tërheqë vëmendjen për rastet kur institucionet e Republikës së Kosovës i shkelin të drejtat e njeriut dhe të bëjë rekomandim që t’u jepet fund rasteve të tilla dhe kur është e domosdoshme të shprehë mendimin e vet mbi qëndrimet dhe reagimet e institucioneve përkatëse në lidhje me rastet e tilla”* (pika 2);
- *“të njoftojë Qeverinë, Kuvendin dhe institucionet tjera kompetente të Republikës së Kosovës për çështjet që kanë të bëjnë me avancimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të njeriut”* (pika 4);
- *“t’i publikojë njoftimet, mendimet, rekomandimet, propozimet dhe raportet e veta”* (pika 5);
- *“të përgatit[s]ë raporte . . . mbi gjendjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në Republikën e Kosovës”* (pika 7).

Me dërgimin e këtij raporti tek autoritetet shetërore përgjegjëse, si dhe publikimin e tij në media, Avokati i Popullit synon të kryejë këto përgjegjësi ligjore.

PËRMBLEDHJA E FAKTEVE

I. Ngritja e katër ndërtimeve në Komunën e Mitrovicës së Veriut

Ngritja e “Parkut të Paqes”, “Sheshit Car Lazar”, “Sheshit Adem Jashari” dhe “Sheshit UÇK”, përbën vetëm kapitullin e fundit të një historie të gjatë, e cila ka filluar më 25 korrik 2011, kur njësisia speciale e policisë së Republikës së Kosovës, me urdhër të Qeverisë së Republikës së Kosovës, ndërmori aksionin për t’i futur nën kontroll pikat kufitare në veri të vendit, në mënyrë që të shtrijë sovranitetin e Republikës në të gjithë territorin e saj.

Si reagim ndaj këtij aksioni, “strukturat paralele” në veri, të cilat funksiononin dhe vepronin jashtë kontrollit të Qeverisë së Republikës së Kosovës, vendosën barrikada gati në të gjitha vendbanimet e pjesës veriore të vendit, si dhe në rrugët magjistrale që ndërlidhin këto vendbanime, duke kufizuar në këtë mënyrë lëvizjen e njerëzve si dhe qarkullimin e mallrave në rajon. Një nga këto barrikada është vendosur tek ura kryesore e lumit Ibër, një prej dy vendkalimeve të vetme për automjete midis dy pjesëve të qytetit të Mitrovicës, asaj jugore dhe veriore.

Barrikada e vendosur në urën e lumit Ibër mbeti aty një kohë të gjatë. Shpresa e parë që barrikada do të hiqej eventualisht, ka ardhur me arritjen e “Marrëveshjes së parë të parimeve që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve” mes Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë, më 19 prill 2013. Një ndër qëllimet e kësaj marrëveshjeje, të ratifikuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës më 27 qershor 2013, ishte për t’i shuar “strukturat paralele” dhe për të integruar anëtarët e tyre me institucionet e Republikës së Kosovës.¹

Në funksion të zbatimit të marrëveshjes e në përputhje me Kushtetutën, ligjin e Kosovës dhe standardet ndërkombëtare, më 03.11.2014 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve të Republikës së Kosovës, me ndihmën e OSBE-së, organizoi zgjedhjet për kryetar komunash dhe këshilltarë për asamblatë komunale në Kosovë, përfshirë edhe komunat në pjesën veriore të vendit (Mitrovicë e Veriut, Leposaviq, Zveçan dhe Zubin Potok). Në këto zgjedhje lokale, si shprehje e vullnetit të tyre për t’u integruar në institucionet dhe shoqërinë e Kosovës dhe të realizimit të të drejtave dhe lirive të tyre në institucione legjitime të Republikës së Kosovës, qytatarët me votën e tyre kishin legjitimuar udhëheqësit dhe përfaqësuesit e tyre nëpër komuna.

¹ *Ligji Nr. 04/L-199 për Ratifikimin e marrëveshjes së parë ndërkombëtare të parimeve që rregullojnë normalizimin e marrëdhënieve mes Republikës së Kosovës dhe Republikës së Serbisë*, Pika 7 (“Në Kosovë do të ketë një forcë policore, e quajtur Policia e Kosovës. E tërë policia në Kosovën veriore do të integrohen në kornizën e Policisë së Kosovës.”), Pika 8 (“Pjesëtarëve të strukturave tjera serbe të sigurisë do t’u ofrohet vend në strukturat ekuivalente të Kosovës.”), Pika 10 (“Autoritetet gjyqësore do të integrohen dhe do të veprojnë në kuadër të kornizës ligjore të Kosovës.”), Pika 11 (“Zgjedhjet lokale në komunat e veriut do të organizohen në vitin 2013, me lehtësimin e OSBE-së, në përputhje me ligjin e Kosovës.”)

Por, me gjithë këto veprime pozitive të organeve të Republikës së Kosovës për zbatimin e marrëveshjes, me mbajtjen e zgjedhjeve lokale dhe me nxjerrjen e përfaqësuesve legjitim dhe me gjithë premtimin për integrimin e pjesës veriore të vendit me pjesën tjetër të Republikës së Kosovës, kjo marrëveshje nuk e solli heqjen e barrikadës mbi urën e lumit Ibër, për shkak të rezistencës së kryetarit të Mitrovicës së Veriut, Goran Rakiq, dhe drejtorit të të ashtuquajturës Zyra për Kosovën e Republikës së Serbisë, Marko Gjuriq. Më 27 mars 2014, thuajse një vit pas nënshkrimit të marrëveshjes, kryetari Rakiq ka deklaruar se: “Tani për tani nuk mund të flitet për largimin e barrikadës në urën kryesore të Ibrit, ndërsa ndërtimi i shtëpive të shqiptarëve në veri të Mitrovicës është i pamundur.”²

Megjithatë, disa muaj më vonë, më 18 qershor 2014, “[b]arrkada kryesore mbi lumin Ibër ka filluar të largohet rreth orës 1 të mëngjesit” nga grupe personash nga Komuna e Mitrovicës së Veriut.³ Se kush e ka organizuar heqjen e barrikadës mbetet ende misterioze, por është raportuar gjatë aksionit se “një nga organizatorët serb[ë]” deklaroi thjesht që “[e] kemi bërë me vullnet tonë dhe mjete tona, ashtu siç e kemi vendosur” (*po aty*). Heqja e barrikadës përfundoi rreth orës 5 të mëngjesit, duke e hapur urën për komunikacion të automjeteve për herë të parë pas tri vitesh. Aksioni u vëzhgua nga afër nga njësitë e KFOR-it, EULEX-it dhe Policisë së Kosovës, dhe nuk është shënuar ndonjë incident (*po aty*).

Që në fillimin e asaj dite, largimi i barrikadës përshëndetej me radhë nga zyrtarë vendorë si dhe ndërkombëtarë. Disa ambasadorë të huaj edhe e vizituan urën. Një prej tyre ishte ambasadori i Belgjikës në Republikën e Kosovës, z. Paskal Gregorie, i cili “ka thënë se largimi i barrikadës është një veprim i rëndësishëm drejt normalizimit të situatës mes shqiptarëve dhe serbëve të Kosovës” dhe se “heqja e barrikadës është një hap pozitiv”. Sipas ambasadorit Gregorie, “situata reale tregon se asgjë nuk po ndodh dhe se heqja është pranuar si veprim normal nga njerëzit që jetojnë në të dy anët e lumit Ibër”.⁴ KFOR-i, i cili e përshëndeti heqjen e barrikadës si një “moment të rëndësishëm”,⁵ shtoi trupa të vet për të mbikëqyrur situatën, megjithëse, në një deklaratë për media të lëshuar më vonë, ka konfirmuar mungesën e plotë të incidenteve gjatë ditës: “Në orët e mëngjesit trupa shtesë të KFOR-it janë dërguar në zonë për të përforcuar dhe monitoruar situatën me qëllim për të shmangur çfarëdo lloji të incidenteve, për shkak të turmës së madhe që ishte mbledhur nga kurioziteti, si nga pjesa e veriut ashtu edhe e jugut.”⁶ Deklarata ka shtuar se “[n]jë forcë e Reagimit të Shpejtë ishte vendosur në afërsi, e gatshme për të ndërhyrë” (*po aty*).

² Zëri, 27 mars 2014, K. Gecaj, “As barrikada nuk hiqet, e as shtëpitë e shqiptarëve në veri nuk ndërtohen”.

³ Koha Ditore, 18 qershor 2014, “Largohet barrikada mbi Ibër”.

⁴ Koha Ditore, 18 qershor 2014, “Ambasadorët vizitojnë urën mbi Ibër”. Shih gjithashtu *Lajmi.net*, 18 qershor 2014, “Reichel përshëndet heqjen e barrikadës”.

⁵ *Balkan Web*, 18 qershor 2014, “KFOR: Heqja e barrikadës, moment i rëndësishëm”.

⁶ *Telegrafi*, 18 qershor 2014, “KFOR: ‘Parku’ në urën e Ibrit i motivuar politikisht”.

Politikanët e Kosovës gjithashtu e përshëndetën largimin e barrikadës dhe, natyrisht, filluan gati menjëherë të grindeshin me njëri-tjetrin se kujt i takonin meritat për lajmin e mirë.⁷ Mirëpo, grindjet ishin të parakohshme. Rreth orës 13:00, vetëm 8 orë pas përfundimit të heqjes së barrikadës së vjetër, një grup personash sollën vazo betoni të mbjella me lule dhe pisha, duke vendosur një barrikadë të re në të njëjtin vend ku qëndronte barrikada e vjetër. Ky aksion ishte i papritur dhe nuk u kuptua mirë nga palët e përfshira. Për shembull, pasi është informuar se po vendoseshin lulet dhe pishat në urë, kryetari Bahtiri deklaroi se “S’ka ndodhur asgjë. Është duke ndodhur diçka e mirë. . . . Kam informacion të duhur dhe garantoj se do të ndodh[ë] diçka e mirë”.⁸

Në ndërkohë, Goran Rakiq, në cilësinë e kryetarit të Mitrovicës së Veriut, e emërtoi barrikadën e re “Parku i Paqes”. “Parku i Paqes” e ka bërë urën e lumit Ibër sërish të pakalueshme për automjete, megjithëse mbetet hapësirë për kalimin e këmbësorëve (shih Shtojcën, Figura 1). Sipas G. Rakiq, veprimin për riblokimin e urës e ndërmori ai, në koordinim të plotë me Qeverinë e Republikës së Serbisë: “Mbas diskutimeve të gjata dhe në konsultim me Qeverinë e Serbisë, kemi vendosur për ndërtimin e parkut të paqes mbi urën e Lumit Ibër”.⁹ I pranishëm gjatë gjithë aksionit ishte edhe Marko Gjuriq. Ndërkohë që aksioni për riblokimin e urës po vazhdonte, forcat policore të pjesës veriore, ashtu si edhe ato të pjesës jugore, KFOR-i, EULEX-i, nuk ndërmorën asnjë hap, si reagim për ndalimin e këtij aksioni (*po aty*).

Pasi është bërë e qartë se nuk po ndodhte “diçka e mirë” në urën e Ibrit, merita mbeti jetim.¹⁰ Kryetari Agim Bahtiri lëshoi një deklaratë të re, duke e vlerësuar rivendosjen e barrikadës si pengesë për qarkullimin e lirë të qytetarëve.¹¹ Të nesërmen, më 19 qershor 2014, kryeministri në largim Thaçi, në emër të Qeverisë së Republikës së Kosovës shprehu kundërshtimin e tij pas rivendosjes së barrikadës.¹² Gjithashtu, zëvendëskryeministrja Tahiri “tha se me rivendosjen e të ashtuquajturit ‘Parkut të Paqes’ me dimensione të barrikadës, nga serbët e veriut të dirigjuar nga Beogradi, është shkelur marrëveshja e Brukselit për normalizimin e marrëdhënieve mes Kosovës dhe Serbisë, si dhe lëvizja e lirë e qytetarëve”.¹³

Pas ndërtimit të “Parkut të Paqes”, tri ndërtime të tjera u ngritën shumë shpejtë. Më 9 korrik 2014, si vazhdimësi e projektit të “Parkut të Paqes”, z. Gjuriq, në cilësinë e drejtorit të të ashtuquajturës Zyra për Kosovën e Republikës së Serbisë, i shoqëruar edhe

⁷ *Koha Ditore*, 18 qershor 2014, “Bahtiri thotë se ai e hoqi barrikadën”; *Telegrafi*, 18 qershor 2014, “Thaçi: Largimi i barrikadës, rezultat i marrëveshjes së 19 prillit”; *Telegrafi*, 18 qershor 2014, “Tahiri selam Bahtirit: Mos i merrni meritat që nuk iu takojnë”.

⁸ *Zëri*, 18 qershor 2014, “Agim Bahtiri: Do të ndodhë diçka e mirë mbi urën e lumit Ibër”.

⁹ *Koha Ditore*, 18 qershor 2014, “Serbët tani barrikadën e rikthyer e quajnë ‘Parku i Paqes’”.

¹⁰ Shih *Telegrafi*, 18 qershor 2014, “Krasniqi: Barrikada u rikthye, e kujt është merita?”

¹¹ Deklaratë zyrtare e kryetarit të Komunës së Mitrovicës së Jugut, z. Agim Bahtiri, 18 qershor 2014.

¹² Deklaratë për media e Kryeministrit të Republikës së Kosovës z. Hashim Thaçi, 19 qershor 2014.

¹³ *Koha Ditore*, 23 qershor 2014, “Me ‘Parkun e Paqes’, është shkelur marrëveshja e Brukselit”.

nga kryetari z. Rakiq, inauguroi ndërtimin e “Sheshit Car Lazar”.¹⁴ Deri më sot, ndërtimi i sheshit duket se është ndërprerë (shih Shtojcën, Figura 2). Megjithatë, edhe në formën e tij të papërfunduar, vërehet një gropë e gjerë e bërë me makineri-eskavator menjëherë përpara rreshtit të pishave të “Parkut të Paqes”, në anën veriore të urës (shih Shtojcën, Figura 3). Kjo sugjeron se, në formën e tij përfundimtare, “Sheshi Car Lazar” do të përfshijë një strukturë ose trotuar të vendosur mu tek hyrja e urës. Në një intervistë për media, kryetarja e Kuvendit të Komunës të Mitrovicës së Veriut, znj. Ksenija Bozhoviq ka deklaruar se është planifikuar të ndërtohet një shëtitore ekskluzivisht për këmbësorët që “do të shtrihet prej ndërtesës së Telekomit te Lagjja e Boshnjakëve, deri te qarkorja pranë Tre Rrokaqiejve”.¹⁵

Brenda disa ditësh, në dy pjesë të ndryshme të qytetit të Mitrovicës, në “Lagjen e Boshnjakëve” dhe në hyrje të fshatit Suhodoll, në shenjë revolte ndaj nisjes së ndërtimit të “Sheshit Car Lazar”, grupe të tjera qytetarësh kanë vendosur vazo të betonit, me diametër prej 1.5 metra, duke i emërtuar përkatësisht “Sheshi Adem Jashari” dhe “Sheshi UÇK”.¹⁶ “Sheshi Adem Jashari” përbëhet nga një vazo dhe një flamur i Republikës së Shqipërisë, ndërsa Sheshi “UÇK” ka një bazë të përbërë prej tri vazove, me disa të tjera përmbi, bashkë me flamujt e Republikës së Shqipërisë, Bashkimit Evropian dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës (shih Shtojcën, Figurat 4 dhe 5). Siç vërehet qartë në këto foto, vazot e vendosura në këto dy sheshe janë me dimensione të atilla që nuk e bllokojnë lëvizjen e këmbësorëve apo automjeteve, dhe të paktën, sipas njërës prej organizatorëve, ky nuk ka qenë qëllimi i vendosjes së tyre: “[Q]ëllimisht nuk kemi dashur të bllokojmë rrugën krejtësisht, për të mos e tensionuar situatën edhe ashtu të brishtë”.¹⁷

Më 11 korrik 2014, ministri i atëhershëm i Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, z. Dardan Gashi, vlerësoi se vendosja e njëanshme e parqeve, shesheve dhe barrikadave në Komunën e Mitrovicës së Veriut ishin akte ilegale, sepse ishin në kundërshtim me ligjet në fuqi të Republikës së Kosovës: “Veprimet e tilla përveç që janë ilegale, konsiderohen vepra penale dhe akterët e përfshirë në to pavarësisht pozitave që mbajnë rrezikojnë të ndiqen penalisht”.¹⁸

Më 16 korrik 2014, kryetari Rakiq dha një intervistë për *Radio Evropa e Lirë*, në të cilën ka bërë një justifikim për ndërtimin e “Parkut të Paqes”, duke pretenduar se: “Menjëherë pas heqjes së barrikadës mbi urë . . . , kam vendosur që t’i qasem ndërtimit të ‘Parkut të paqes’ sepse menjëherë pas heqjes së barrikadës, filluan provokimet nga ana jugore nga

¹⁴ *Koha Ditore*, 9 korrik 2014, “Në Mitrovicë sot nis ndërtimi i Sheshit ‘Car Lazar’”.

¹⁵ Bekim Bislimi, *Radio Evropa e Lirë*, 9 korrik 2014, “Nis ndërtimi i sheshit ‘Mbreti Lazar’”.

¹⁶ *Kosova Press*, 10 korrik 2014, “Ndërtohet sheshi ‘Adem Jashari’ në veri të Mitrovicës”; *Koha Ditore*, 11 korrik 2014, “Sheshi ‘UÇK’ në Suhodoll të Mitrovicës veriore”.

¹⁷ *Koha Ditore*, 11 korrik 2014, “Sheshi ‘UÇK’ në Suhodoll të Mitrovicës veriore”.

¹⁸ *Telegrafi*, 11 korrik 2014, “Gashi: Barrikatat akte ilegale”.

ana e shqiptarëve”.¹⁹ Më tej në intervistë, kryetari Rakiq është përpjekur gjithashtu të dallojë statusin ligjor të Sheshit “Car Lazar” me atë të Shesheve “UÇK” dhe “Adem Jashari”, duke pretenduar se për Shehin “Car Lazar” “ekziston vendimi i Kuvendit të Komunës”, ndërsa “shqiptarët, pa vendimin e Kuvendit [të Komunës] dhe pa asnjë leje nga pushteti lokal”, kanë ngritur Sheshet “Adem Jashari” dhe “UÇK” (*po aty*).

II. Hetimet e zhvilluara nga Institucioni i Avokatit të Popullit

Pas ngritjes së katër ndërtimeve në veri të Mitrovicës, Avokati i Popullit, më 29 tetor 2014 vendosi të hapë hetime me vetiniciativë (*ex officio*), për të zbuluar nëse ngritja e këtyre ndërtimeve ka paraqitur një shkëlqje të të drejtave të njeriut, përkatësisht të së drejtës për lëvizjen e lirë, sipas standardeve të përcaktuara me Kushtetutë, ligj dhe instrumente ndërkombëtare. Hetimet e Institucionit të Avokatit të Popullit (IAP) janë përqëndruar kryesisht në dy aspekte faktike të kësaj çështjeje që janë relevante për analizën e situatës.

Së pari, Avokati i Popullit është interesuar për të ditur nëse, përkundër pretendimeve të ministrit Gashi, ndonjë institucion kompetent ka marrë ndonjë vendim, apo ka shpallur ndonjë plan urbanistik a zhvillimor, sipas të cilit ndërtimet mund të justifikoheshin ligjërisht, ashtu siç ka pretenduar kryetari Rakiq në rastin e “Sheshit Car Lazar”. Së dyti, në rastin e “Parkut të Paqes” në veçanti, Avokati i Popullit është interesuar për të shqyrtuar nëse pretendimi i kryetarit Rakiq, që “menjëherë pas heqjes së barrikadës, filluan provokimet nga ana jugore nga ana e shqiptarëve”, mund të verifikohet dhe të shërbente si justifikim për riblokimin e urës, fillimisht me vendosjen e “Parkut të Paqes”, të mbështetur më vonë nga “Sheshi Car Lazar”.

Më 12 shtator 2014, përfaqësuesi i IAP-së, në lidhje me këto ndërtime kishte biseduar edhe para se të hapeshin hetimet zyrtarisht, me zyrtaren Kryesore Ekzekutive të Zyrës Administrative të Mitrovicës Veriore, znj. Adriana Hoxhiq, lidhur me katër ndërtimet. Ajo deklaroi se nuk kishte asnjë vendim, as nuk mund të kishte ndonjë vendim për veprime të tilla, sepse kjo nuk ishte e lejuar sipas ligjit. Sipas saj, nuk mund të merrej një vendim për ndërtim në këtë pjesë dhe aq më pak në urën mbi lumin Ibër. Në këtë mënyrë, znj. Hoxhiq ka kundërshtuar plotësisht pretendimin e lartpërmendur të kryetarit Rakiq, sipas të cilit ndërtimi i Sheshit “Car Lazar” gëzonte miratimin e Kuvendit të Komunës, ndërsa Sheshet “UÇK” dhe “Adem Jashari” janë ndërtuar pa miratim të tillë.

Pasi që u hapën hetimet zyrtarisht, më 22 dhjetor 2014, Avokati i Popullit i dërgoi një letër zyrtares Hoxhiq, duke kërkuar që të përgjigjet me shkrim, nëse është në dijeni për ndonjë vendim të nxjerrë nga ndonjë institucion për ndërtimin e të ashtuquajturit “Parku i Paqes”, sheshi “Car Lazar”, “Sheshi Adem Jashari” dhe “Sheshi i UÇK”, ose a posedon

¹⁹ *Koha Ditore*, 16 korrik 2014, “Rakiq e cilëson ‘Parkun e paqes’ si përgjigje ndaj provokimit të shqiptarëve”.

ndonjë informatë nëse ka ndryshuar plani rregullues urban në këtë pjesë të qytetit, që do të mundësonte ndërtimin e këtyre “parqeve” dhe “shesheve”.

Në përgjigjen e saj, të dërguar tek IAP më 22 janar 2015, zyrtarja Hoxhiq sqaroi se: “Zyra jonë nuk është e njoftuar në lidhje me çfarëdo vendimi i cili është sjellur nga çfarëdo institucioni për ndërtimin e të ashtuquajturit ‘Park i Paqes’, ‘Sheshi Car Llazar’ apo ‘Sheshi Adem Jashari’ dhe ‘Sheshi UÇK’”. Zyrtarja Hoxhiq njoftoi gjithashtu se: “Për sa i përket planit urbanistik zhvillimor për komunën e Mitrovicës Veriore, si një komunë e sapoformuar, plani urbanistik akoma nuk është miratuar dhe për këtë arsye ka qenë e pamundur të bëhen çfarëdo ndryshimesh në të njëjtat, që do të mundësonte ndërtimin e këtyre parqeve, shesheve ose pengesave”. Së fundi, zyrtarja Hoxhiq nxori si “konstatim” se: “Të gjitha ngjarjet në lidhje me të ashtuquajturin Park të Paqes, sheshit të Car Llazarit, sheshit të ashtuquajtur Adem Jashari dhe sheshit të UÇK-së, janë politikisht lartë të motivuara dhe zgjidhje e kësaj [ç]ështje pritet të ketë në nivele të larta politike”.

Megjithatë, mes anëtarëve të Kuvendit të Komunës së Mitrovicës së Veriut, ka dëshmi kundërtënëse sa i përket miratimit ose jo të “Sheshit Car Lazar” nga ky institucion. Pretendimin e kryetarit Rakiq, se “Sheshi Car Llazar” është miratuar, e ka kundërshtuar zëvendëskryesuesi për komunitete në Kuvendin e Komunës së Mitrovicës së Veriut, Emir Azemi. Më 8 dhjetor 2014, përfaqësuesi i IAP-së bisedoi lidhur me këtë rast me zëvendëskryesuesin Azemi, i cili dëshmoi se çështja e ngritjes së katër ndërtimeve në fjalë nuk është diskutuar asnjëherë në Kuvendin e Komunës dhe se zyrtarisht nuk është marrë kurrfarë vendimi. Por, nga ana tjetër, është raportuar në media se znj. Ksenija Bozhoviq, kryetare e Kuvendit të Komunës, “ka thënë . . . se vendimin për shndërrimin e një pjese të rrugës në zonë të këmbësorëve, . . . e ka sjellë kuvendi i kësaj komune pas propozimit nga disa këshilltarë komunalë”.²⁰ Ky vendim, sipas saj, më pas i është dorëzuar kryetarit Rakiq para se të fillonin ndërtimet. Kryetarja Bozhoviq ka shtuar se “[k]jo është normale në përputhje me statutin” (*po aty*).

Sa i përket pretendimit tjetër të kryetarit Rakiq, se “menjëherë pas heqjes së barrikadës, filluan provokimet nga ana jugore nga ana e shqiptarëve”, Avokati i Popullit, më 22 dhjetor 2014, i drejtoi një letër komandantit të drejtorisë rajonale të Policisë së Komunës së Mitrovicës së Veriut, Nenad Gjuriq, duke kërkuar që të informohet nëse drejtoria rajonale e policisë ka ndonjë evidencë se, në periudhën prej tetë orësh midis heqjes së barrikadës së vjetër dhe vendosjes së “Parkut të Paqes”, ka pasur provokime nga qytetarët e pjesës jugore të Mitrovicës në drejtim të qytetarëve të pjesës veriore të Mitrovicës dhe anasjelltas, apo ndonjë incident tjetër që do të ndikonte në prishjen e paqes, acarimin e marrëdhënieve ndëretnike apo në cenimin e rendit dhe qetësisë publike. Dhe, në rast se ekzistonte evidencë për provokime të tilla, Avokati i Popullit kërkoi të informohej nëse policia ka ndërmarrë ndonjë veprim tjetër për parandalimin e tyre, para se të vendosej “Parku i Paqes”.

²⁰ Bekim Bislimi, *Radio Evropa e Lirë*, 9 korrik 2014, “Nis ndërtimi i sheshit ‘Mbreti Lazar’”.

Më 19 janar 2015, komandanti Gjuriq, në përgjigjen e tij dërguar Avokatit të Popullit nëpërmjet postës elektronike, bashkëngjiti një dokument me titullin “18.06.2014, Turni i 08.00–20.00h”, në të cilën, sipas tij, “shihet raportimi dërguar qendrës operative të stacionit policor të Mitrovicës Veriore të cilët kanë hasur në sjellje negative në afërsi të urës së përmendur (koha dhe raportimi janë shënuar me shkronja të kuqe)”. Në dokumentin e bashkëngjitur me mesazhin e tij, ishin vetëm dy raportime me shkronja të kuqe, njëri i shënuar në orën 12:08 dhe tjetri në orën 12:16. Këto shënime kanë pohuar, përkatësisht, se: “Është e nevojshme ardhja e një patrulle deri tek ura kryesore, tek rrethrotullimi, janë disa persona aty” dhe se “Gjindem në urën kryesore, janë fotografuar në anën veriore të urës, disa persona u kanë hedhur fjalë, i kanë sharë, nuk ka pasur asgjë më shumë, do të përforcojmë patrullimin këtu”. Në letrën e komandantit Gjuriq, konfirmohet se, pas kësaj situatë, “policia ka marrë masa dhe veprime parandaluese në mënyrë që të parandalohet prishja e rendit dhe qetësisë publike”. Asnjë incident tjetër nuk është shënuar lidhur me urën e lumit Ibër, dhe asnjë informacion tjetër nuk iu ofrua Avokatit të Popullit.

ANALIZA JURIDIKE

I. E drejta për lirinë e lëvizjes sipas nenit 35 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenit 2 të Protokollit 4 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, nenit 12 të Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe nenit 13 të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut

Katër ndërtimet në fjalë rrezikojnë të paraqesin një shkelje të së drejtës për lirinë e lëvizjes, e cila është një ndër të drejtat universalisht më të njohura. Kjo e drejtë garantohet shprehimisht jo vetëm nga Kushtetuta e Republikës së Kosovës, por edhe nga tri instrumente ndërkombëtare që, sipas nenit 22 të Kushtetutës, janë të zbatueshme drejtpërdrejtë në Republikën e Kosovës.

Sipas nenit 35, pika 1 të Kushtetutës, “Shtetasit e Republikës së Kosovës dhe të huajt që janë banorë të ligjshëm të Kosovës, kanë të drejtë të lëvizin lirisht në Republikën e Kosovës”. E drejta për lirinë e lëvizjes konfirmohet gjithashtu nga neni 2 i Protokollit 4 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“Kushdo që ndodhet në mënyrë të ligjshme në territorin e një Shteti ka të drejtë, brenda këtij territori, të lëvizë lirisht në të”), neni 12, pika 1 i Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (“Secili që ndodhet ligjërisht në territorin e një shteti ka të drejtë të lëvizë lirisht brenda këtij territori”) dhe neni 13, pika 1 i Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut (“Secili ka të drejtën e lirisë së lëvizjes . . . brenda kufijve të një shteti”).

II. Vlerësimi i kushtetutshmërisë së katër ndërtimeve në Komunën e Mitrovicës së Veriut, në bazë të së drejtës për lirinë e lëvizjes, sipas nenit 35 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenit 2 të Protokollit 4 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), nenit 12 të Konventës Ndërkombëtare për të Drejtat Civile e Politike dhe nenit 13 të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut

Vlerësimi i kushtetutshmërisë së katër ndërtimeve në fjalë në bazë të së drejtës së lirisë së lëvizjes, mund të ndahet në dy hapa. Në hapin e parë, duhet të pyesim nëse katër ndërtimet në fjalë paraqesin një *kufizim* të së drejtës për lirinë e lëvizjes. Nëse konkludojmë që ka pasur një kufizim të tillë, atëherë në hapin e dytë duhet të pyesim nëse ky kufizim është i justifikuar sipas disa kriterëve të përcaktuara me Kushtetutë dhe instrumente ndërkombëtare për lejueshmërinë e kufizimeve të tilla.

A. Ekzistenca e kufizimit

Tek hapi i parë, është e qartë, në rastin e “Parkut të Paqes”, që ky ndërtim paraqet një kufizim në të drejtën e lirisë së lëvizjes. Megjithëse këmbësorët kanë hapësirë për ta kaluar urën nëpër trotuare në dy anët e “Parku i Paqes” (shih Shtojcën, Figura 1), është po aq e qartë se automjetet nuk mund ta kalojnë urën. Duke e bërë të pamundur që automjetet të shfrytëzojnë këtë urë për të kaluar nga pjesa jugore e Mitrovicës në pjesën veriore dhe anasjelltas, “Parku i Paqes” kufizon të drejtën e individëve për lëvizjen e lirë në territorin e Republikës së Kosovës.

Për të njëjtën arsye, edhe “Sheshi Car Lazar” mund të konsiderohet se paraqet një kufizim në të drejtën e individëve për lëvizjen e lirë. Siç kemi vërejtur më sipër, nga ndërtimet e deritanishme të sheshit, një pjesë e tij do të përfshijë një strukturë ose trotuar ende të pavendosur tek hyrja e urës në anën veriore të saj. Kjo strukturë, çfarëdo që të bëhet, do të bllokojë edhe më shumë kalimin e automjeteve përmes urës, duke penguar më tej lëvizjen e automjeteve midis dy pjesëve të qytetit të Mitrovicës.

Megjithatë, e njëjta nuk mund të pretendohet në rastin e dy ndërtimeve të tjera, “Sheshi UÇK” dhe “Sheshi Adem Jashari”. Siç tregohet në foto, këto dy sheshe—të paktën tani për tani, pa paragjykuar ndonjë zgjerim të mundshëm në të ardhmen—nuk pengojnë lëvizjen as të këmbësorëve, as të automjeteve. Prandaj, nuk mund të thuhet se këto dy struktura e kufizojnë të drejtën e lirisë së lëvizjes.

Kundër këtij argumenti, a mund të kundërpërgjigjet se nuk mund të thuhet që këto dy sheshe nuk e kufizojnë të drejtën e lëvizjes së lirë *aspak*, por thjesht se e kufizojnë këtë të drejtë në një masë *më të vogël* sesa “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar”? Natyrisht, çdolloj strukture fizike pengon lëvizjen e njerëzve deri në njëfarë mase, nga vetë fakti që

zë një hapësirë, sado e vogël që të jetë ajo hapësirë. Por, fakti kyç në këtë rast është se dy sheshet në fjalë, “Sheshi UÇK” dhe “Sheshi Adem Jashari”, nuk zënë hapësirë deri në atë masë sa të pengojnë ose të bllokojnë kalimin e këmbësorëve apo automjeteve në rrugë. Nëse një shitës mallrash i vetëm, me hapësirën që zë duke qëndruar në rrugë me mallrat e tij, nuk mund të konsiderohet se e kufizon të drejtën e të tjerëve për lirinë e lëvizjes, atëherë as një ose disa vazo betoni që kanë diametër prej 1.5 metrash nuk mund të cilësohet si kufizim i tillë. Sigurisht, nëse vendosen në një rrugë një grup shitësish deri në atë masë sa të bëjnë të pamundur ose tejet të vështirë kalimin e këmbësorëve dhe automjeteve, atëherë kjo mund të konsiderohet një kufizim i së drejtës për lëvizjen e lirë. Në të njëjtën mënyrë, kur një strukturë, ose disa struktura bashkë, bëhen kaq të mëdha sa të pengojnë lëvizjen e njerëzve dhe automjeteve, atëherë mund të konsiderohet kufizim i së drejtës për lëvizjen e lirë. Sipas këtij standardi, “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar” përbëjnë kufizime të kësaj të drejte, ndërsa “Sheshi UÇK” dhe “Sheshi Adem Jashari” nuk paraqesin një kufizim të tillë.

B. Lejueshmëria e kufizimit

Në pyetje tani mbetet vetëm kushtetutshmëria e dy prej katër ndërtimeve, ajo e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar”, dy strukturat që paraqesin një kufizim të së drejtës për lirinë e lëvizjes. Në mënyrë që një kufizim i kësaj të drejte të jetë i lejueshëm, duhet të plotësojë tri kritere.

1. Kriteret e lejueshmërisë së kufizimit

Së pari, Kushtetuta dhe instrumentet ndërkombëtare përcaktojnë shprehimisht se çdo kufizim i së drejtës për lëvizjen e lirë duhet të jetë **në përputhje me ligj**. Kushtetuta përcakton në përgjithësi që “[t]ë drejtat dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, mund të kufizohen vetëm me ligj” (neni 55, pika 1), kurse dy instrumente ndërkombëtare përcaktojnë, përkatësisht për të drejtat që kanë të bëjnë me lirinë e lëvizjes, që këto të drejta “mund të kufizohen vetëm kur kjo parashikohet me ligj” (Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike, neni 12, pika 3) dhe që “[u]shtrimi i këtyre të drejtave nuk mund të bëhet objekt i kufizimeve të tjera nga ato të parashikuara në ligj” (KEDNJ, Protokollu 4, neni 2, pika 3).

Së dyti, e drejta e lirisë së lëvizjes mund të kufizohet vetëm **për qëllime të përcaktuara**: “Të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, mund të kufizohen vetëm . . . të përmbushet qëllimi për të cilin lejohet kufizimi”, dhe “[k]ufizimet e të drejtave dhe lirive themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, nuk mund të bëhen për qëllime të tjera, përveç atyre për të cilat janë përcaktuar” (Kushtetuta, neni 55, par. 2 dhe 3). Në rastin e së drejtës për lirinë e lëvizjes, Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike përcakton se kufizime të kësaj të drejte lejohen vetëm me qëllim “për

të mbrojtur sigurinë kombëtare, rendin publik, shëndetin ose moralin publik ose të drejtat dhe liritë e të tjerëve” (neni 12, par. 3), ndërsa KEDNJ, në mënyrë të ngjashme, përcakton se e drejta për lëvizjen e lirë mund të kufizohet vetëm “për sigurimin kombëtar ose sigurinë publike, ruajtjen e rendit publik, parandalimin e veprave penale, mbrojtjen e shëndetit apo të moralit, ose mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të të tjerëve” (Protokolli 4, neni 2, par. 3).

Së treti, Kushtetuta dhe KEDNJ përcaktojnë se, në mënyrë që e drejta e lëvizjes së lirë të kufizohet, kufizimi duhet të jetë **i domosdoshëm në një shoqëri demokratike**: “Të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, mund të kufizohen vetëm deri në atë masë sa është e domosdoshme . . . në një shoqëri të hapur dhe demokratike” (Kushtetuta, neni 55, par. 2), dhe “[u]shtrimi i këtyre të drejtave [për lirinë e lëvizjes] nuk mund të bëhet objekt i kufizimeve të tjera nga ato . . . të domosdoshme në një shoqëri demokratike” (Protokolli 4, neni 2, par. 3).

Termi ‘*i domosdoshëm në një shoqëri demokratike*’ ka një kuptim teknik në vendimet e Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), në harmoni me të cilat duhet të interpretohen të gjitha të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të përcaktuara në Kushtetutë (shih Kushtetutën, neni 53). Sipas kësaj Gjykate, “[n]jë kufizim do të konsiderohet ‘i domosdoshëm në një shoqëri demokratike’ për një qëllim legjitim nëse i përgjigjet një nevojë të rëndësishme shoqërore dhe, në veçanti, nëse është *proporcional me qëllimin legjitim të synuar*” (theks i shtuar).²¹ Lidhjen midis konceptit të ‘domosdoshmërisë në një shoqëri demokratike’ dhe konceptit të ‘proporcionalitetit’ e ka pohuar edhe Gjykata Kushtetuese e Republikës së Kosovës. Sipas kësaj Gjykate, “[n]ocioni i termit ‘e nevojshme . . . në një shoqëri të hapur dhe demokratike’, duhet të lexohet në lidhje me kërkesat specifike të dhëna në paragrafet 3, 4 dhe 5, të nenit 55”, i cili përmban “testi[n] e proporcionalitetit”.²² Për të vlerësuar nëse një kufizim është proporcional, dhe në këtë mënyrë ‘*i domosdoshëm në një shoqëri demokratike*’, kufizimi duhet të konsiderohet nga pesë aspekte:

- a. *Thelbi i së drejtës kushtetuese;*
- b. *Rëndësia e qëllimit të kufizimit;*
- c. *Natyra dhe shkalla e kufizimit;*
- d. *Lidhja ndërmjet kufizimit dhe qëllimit që duhet të arrihet; dhe*
- e. *Mundësia e arritjes së atij qëllimi me kufizim më të vogël (po aty, par. 132).*

Prandaj, në mënyrë që “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar” të jenë kufizime të lejueshme të së drejtës për lirinë e lëvizjes, ngritja e tyre duhet të përmbushë tri kritere: (1) duhet të jetë në përputhje me ligj, (2) duhet të përmbushë një nga qëllimet e

²¹ Rasti *Yordanova dhe të tjerë kundër Bullgarisë*, Aplikimi Nr. 25446/06, GJEDNJ (2012).

²² Rasti Nr. KO131/12, Dr. Shaip Muja dhe 11 deputetë të Kuvendit të Republikës së Kosovës, Aktgjykim, 15 prill 2013, par. 132 dhe 127.

përcaktuara dhe (3) duhet të jetë ‘e domosdoshme në një shoqëri demokratike’ ose, me fjalë të tjera, duhet të jetë një mjet proporcional për të arritur qëllimin e përcaktuar.

2. Zbatimi i kriterëve të lejueshmërisë në rastin konkret

Sa i përket kriterit të parë, që kufizimi të jetë në përputhje me ligj, pikënisja e analizës sonë duhet të jetë Ligji Nr. 03/L-040 për Vetëqeverisjen Lokale, i cili përcakton se: “Komunat i ushtrojnë kompetencat vetanake, të deleguara dhe të zgjeruara në përputhje me ligjin” (neni 16), ndërsa termi “kompetencat vetanake . . . do të thotë kompetencat që u jepen komunave me kushtetutë apo me ligj, për të cilat ato janë plotësisht përgjegjëse për sa i përket interesit lokal, apo në përputhje me ligjin” (neni 3). Në nenin 17 të po këtij Ligji, përcaktohen një sërë kompetencash vetanake, “duke i respektuar standardet e përcaktuara në legjislacionin e zbatueshëm”. Një prej kompetencave vetanake të përcaktuara është kompetenca për “planifikimin urban dhe rural” (neni 17, pika (b)) dhe për “ofrimin dhe mirëmbajtjen e parqeve dhe hapësirës publike” (*po aty*, pika (p)).

Në të tri nenet e lartpërmendura, theksohet se kompetencat vetanake duhet të jenë “në përputhje me ligjin” (*po aty*, neni 3 dhe 16) dhe duhet të ushtrohen “duke i respektuar standardet e përcaktuar[a] në legjislacionin e zbatueshëm” (*po aty*, neni 17).

Prandaj, duhet të pyesim se cili është “legjislacioni i zbatueshëm” që rregullon fushën e ndërtimit të strukturave si “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar”. Ndërtimi i këtij lloji strukture rregullohet nga Ligji Nr. 04/L-174 për Planifikimin Hapësinor. Në veçanti, ky ligj parashikon një sërë “Dokumente[sh] për Planifikimin Hapësinor”, me të cilat të gjitha ndërtimet publike si dhe private duhet të përputhen: “Plani Hapësinor i Kosovës, Harta Zonale e Kosovës, Plani Hapësinor për Zona të Veçanta, Plani Zhvillimor Komunal, Harta Zonale e Komunës dhe Plani Rregullues i Hollësishëm” (neni 3, pika 1.1).

Tri nga këto dokumente (Plani Zhvillimor Komunal, Harta Zonale e Komunës dhe Plani Rregullues i Hollësishëm), ndodhen brenda jurisdiksionit të pushtetit lokal (shih *po aty*, neni 5, pika 1.2). Procedura e hartimit dhe miratimit të këtyre dokumenteve përbën disa hapa specifikë. Në hapin e parë, këto dokumente duhet të hartohen nga një “Autoritetet përgjegjës Komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor . . . në përputhje të plotë me Planin hapësinor të Kosovës, Hartën zonale të Kosovës dhe me normat teknike të planifikimit hapësinor” (*po aty*, neni 11, pikat 1 dhe 1.2). Në hapin e dytë, këto dokumente duhet të miratohen nga “Drejtoritë sektoriale të Komunës” (*po aty*, neni 10, pikat 2.2 dhe 2.3). Dhe, në hapin e fundit, këto dokumente duhet të miratohen nga Kuvendi i Komunës (*po aty*).

Është me rëndësi të theksohet se procesi i hartimit dhe finalizimit të Dokumenteve të Planifikimit Hapësinor nuk zhvillohet në izolim. Përkundrazi, Ligji parashikon që: “Autoritetet e planifikimit hapësinor para se t’i finalizojnë të gjitha dokumentet e planifikimit hapësinor të paraparë në këtë ligj, përmes njoftimit publik ftojnë qytetarët

dhe zhvillojnë konsultime dhe shqyrtime publike” (po aty, neni 20, pika 1). Përfshirja e publikut në këtë proces, siguron që shfrytëzimi i hapësirave të Komunës u përgjigjet vlerave demokratike, “në mënyrë që . . . të inkurajojnë pjesëmarrjen transparente të publikut; . . . të përfshijë vlerësimet publike lidhur me ndikimet e mundshme sociale, ekonomike dhe mjedisore; . . . [dhe] të sigurohet pjesëmarrja e publikut gjatë hartimit dhe zbatimit të dokumenteve të planifikimit hapësinor” (po aty, neni 20, pika 1.1., 1.2 dhe 1.4). Prandaj, ndërtimi i strukturave jashtë procesit të parashikuar me ligj, sidomos në raste kur këto struktura kufizojnë lëvizjen e lirë të individëve, nuk përbën thjesht një anashkalim të rregullave të rëndomta burokratike, por një shkelje të parimeve të demokracisë dhe transparencës publike.

Të gjitha këto dispozita duhet t’i marrim parasysh kur pyesim nëse “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar”, si kufizime të së drejtës për lirinë e lëvizjes, janë në përputhje me ligj, ashtu siç kërkohet nga Kushtetuta dhe instrumente ndërkombëtare. Në mënyrë që të jenë të ligjshme, këto dy struktura duhet të përputhen me tri dokumentet e planifikimit hapësinor në nivelin komunal, dhe këto dokumente vetë duhet të kishin kaluar hapat e lartcekur, përfshirë edhe konsultime me publikun e gjerë, për hartimin dhe miratimin e tyre.

Në rastin e “Parkut të Paqes”, dështimi i tij ligjor është tepër i dukshëm. Kjo strukturë ka filluar të ndërtohej vetëm tetë orë pas heqjes së barrikadës së vjetër, dhe prandaj, nuk ka pasur mjaft kohë për t’u përfshirë në ndonjë dokument për planifikim hapësinor, edhe po të ekzistonte. Për më tepër, kryetari Rakiq, i cili ka qenë udhëheqësi i këtij projekti bashkë me z. Marko Gjuriq, nuk ka pretenduar të kishte marrë miratimin e ndonjë organi kompetent të Republikës së Kosovës para se të ndërtohej “Parku i Paqes”. Në fakt, siç u pa më sipër, sipas vetë kryetarit Rakiq, të vetmet autoritete të konsultuara lidhur me ngritjen e këtij ndërtimi ishin ato të Republikës së Serbisë dhe jo ato të Republikës së Kosovës. Prandaj, ngritja e “Parkut të Paqes” ka qenë një kufizim qartazi i kundërligjshëm i një të drejte të njeriut dhe, për këtë arsye, dështon që nga hapi i parë i vlerësimit të saj kushtetues.

Çështja e “Sheshit Car Lazar” është paksa më e ndërlikuar. Siç është cekur në përmbledhjen e fakteve, ka dëshmi kundërrthënëse sa i përket miratimit ose jo të ndërtimit të kësaj strukture nga Kuvendi i Komunës. Nga njëra anë, kryetarja e Kuvendit të Komunës, znj. Bozhoviq ka mbështetur kryetarin Rakiq në pretendimin e tij, se ky projekt është miratuar nga Kuvendi i Komunës, në përputhje me statutin e Komunës. Nga ana tjetër, zëvendëskryetari i Kuvendit të Komunës, z. Azemi, dhe zyrtarja kryesore e Zyrës Administrative, znj. Hoxhiq, e kanë mohuar këtë pretendim.

Avokati i Popullit nuk është në pozitë për të konstatuar se cila palë ka të drejtë lidhur me këtë çështje. Megjithatë, Avokati i Popullit e konsideron jashtëzakonisht shqetësues faktin se katër nga zyrtarët më të lartë të Komunës kanë informata të ndryshme mbi një pikë kaq të rëndësishme, dhe njëkohësisht kaq të thjeshtë, faktike. Edhe po të dalin të

vërteta pohimet e kryetarit Rakiq dhe kryetares së Kuvendit Bozhoviq, që projekti i “Sheshit Car Lazar” është miratuar nga Kuvendi komunal, ky rast tregon se ata po dëshojnë plotësisht jo vetëm të bashkëpunojnë me zyrtarët e tjerë, por edhe t’i mbajnë të informuar për veprimtaritë më të thjeshta të Kuvendit të Komunës, edhe për çështje të rëndësishme zyrtare.

Megjithatë, lidhur me vlerësimin kushtetues të “Sheshit Car Lazar”, miratimi ose jo i kësaj strukture nga ana e Kuvendit komunal nuk është vendimtar për ligjshmërinë e saj. Ligji për Planifikimin Hapësinor nuk parashikon askund në nenin 10 të tij (“Përgjegjësitë e Kuvendit Komunal në Planifikimin Hapësinor”) kompetencën e Kuvendit Komunal për të miratuar një ndërtim individual jashtë kornizës së Dokumenteve të Planifikimit Hapësinor. Përkundrazi, nga dispozitat ligjore të diskutuara më lartë, pyetja relevante nuk është thjesht, “A ka dhënë Kuvendi i Komunës miratimin e tij për ‘Sheshin Car Lazar’?”, por “A po ndërtohet ‘Sheshi Car Lazar’ në përputhje me Dokumentet e Planifikimit Hapësinor që kanë kaluar tre hapat e hartimit dhe miratimit të parashikuar me ligj, duke përfshirë edhe konsultimin e qytetarëve të Komunës?”

Fatkeqësisht, këto kërkesa ligjore nuk janë plotësuar aspak. Në përmbledhjen e fakteve, kemi parë se zyrtarja kryesore për Komunën e Mitrovicës së Veriut, znj. Hoxhiq, ka njoftuar Avokatin e Popullit që, “si një komunë e sapo formuar, plani urbanistik akoma nuk është miratuar dhe për këtë arsye ka qenë e pamundur të bëhen çfarëdo ndryshimesh në të njëjtat, që do të mundësonte ndërtimin e këtyre parqeve, shesheve ose pengesave”, duke përfshirë “Parkun e Paqes” dhe “Sheshin Car Lazar”. Në bazë të kësaj informate, Avokati i Popullit konstaton se, pavarësisht nga miratimi ose jo nga ana e Kuvendit komunal, i cili mbetet një çështje e mjegullt, ndërtimi i “Sheshit Car Lazar” nuk ka qenë në përputhje me Ligjin për Planifikimin Hapësinor. Në veçanti, Avokati i Popullit e konsideron jashtëzakonisht shqetësues faktin se ndërtimi i një strukture të tillë, e cila ndodhet në një ndër pikat kryesore të Komunës, dhe e cila bllokoi hyrjen e një prej pikëkalimeve të vetme me komunën fqinje, është nisur në mënyrë krejt jotransparente dhe pa përfshirjen e publikut, përkundër kërkesave të qarta ligjore. Prandaj, “Sheshi Car Lazar”, bashkë me “Parkun e Paqes” përbën një kufizim të kundërligjshëm të së drejtës për lëvizjen e lirë dhe, për këtë arsye, mund të konsiderohet si **shkelje e Kushtetutës dhe instrumenteve ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.**²³

Megjithëse këto dështime më vete përbëjnë një bazë të mjaftueshme për të quajtur ngritjen e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar” një shkelje të të drejtave të njeriut, mund të jetë e dobishme për t’i vlerësuar këto struktura edhe nga këndvështrimi i kriterit të dytë dhe të tretë për lejueshmërinë e kufizimit të së drejtës për lirinë e lëvizjes. Këto

²³ Kemi vërejtur që, në intervistën e saj për media, kryetarja e Kuvendit Bozhoviq ka pretenduar se procedura e miratimit të “Sheshit Car Lazar” të përcaktuar me Statutin e Komunës është zbatuar në këtë rast. Kjo është plotësisht e pavërtetë. Askund në statutin e Komunës nuk i jepet Kuvendit të Komunës e drejta për të miratuar ndërtime individuale jashtë kornizës së Dokumenteve të Planifikimit Hapësinor.

kritere mund të trajtohen bashkë. Sipas tyre, çdo kufizim i së drejtës për lëvizjen e lirë duhet të ketë një **qëllim legjitim** dhe duhet të jetë **një mjet proporcional** për të arritur këtë qëllim.

Siç u përmend më sipër, ka një listë qëllimesh specifike, të përcaktuara nga KEDNJ dhe Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike, për të cilat lejohen kufizimet e së drejtës për lëvizjen e lirë. Cili ka qenë qëllimi i ngritjes së “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar”? Sipas kryetarit Rakiq, bllokimi i urës është bërë për arsye se “menjëherë pas heqjes së barrikadës, filluan provokimet nga ana jugore nga ana e shqiptarëve”. Nëse e marrim si të mirëqenë këtë pretendim, do të mund të konsiderohej se ngritja e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” kishte një qëllim legjitim, sepse të dyja Konventat ndërkombëtare të lartpërmendura njohin ruajtjen e “rendit publik” si një ndër qëllimet për të cilat lejohet kufizimi i së drejtës për lëvizjen e lirë.

Megjithatë, kemi arsye për të dyshuar se këto dy struktura, në fakt, janë ngritur për këtë qëllim, sepse në të njëjtën ditë kur është ribllokuar ura me ndërtimin e “Parkut të Paqes”, kryetari Rakiq nuk ka përmendur fare çështjen e provokimeve si justifikim për ngritjen e saj. Ai ka thënë vetëm se “Parku i Paqes” është ngritur “[m]bas diskutimeve të gjata dhe në konsultim me Qeverinë e Serbisë”. Çështjen e provokimeve nuk e ka përmendur kryetari Rakiq deri më 16 korrik 2014, pothuajse një muaj pas ndërtimit të “Parkut të Paqes”. Kjo krijon të paktën një dyshim të arsyeshëm se qëllimi i vërtetë i ndërtimit të tij, dhe të “Sheshit Car Lazar” më pas, nuk kishte të bënte me ruajtjen e rendit publik.

Megjithatë, edhe nëse, për hir të argumentit, e marrim si të mirëqenë sinqeritetin dhe seriozitetin e pretendimit të kryetarit Rakiq, lidhur me qëllimin e riblokimit të urës, mbetet për të vlerësuar nëse ky riblokim mund të konsiderohet mjet *proporcional* për arritjen e këtij qëllimi. Siç kemi parë më sipër, për të vlerësuar nëse një kufizim i një të drejte të njeriut është proporcional, duhet të konsiderohet nga pesë aspekte:

- a. *Thelbi i së drejtës kushtetuese;*
- b. *Rëndësia e qëllimit të kufizimit;*
- c. *Natyra dhe shkalla e kufizimit;*
- d. *Lidhja [rationale] ndërmjet kufizimit dhe qëllimit që duhet të arrihet; dhe*
- e. *Mundësia e arritjes së atij qëllimi me kufizim më të vogël* (Rasti Nr. KO131/12, Gjykata Kushtetuese e Republikës së Kosovës, Aktgjykim, par. 132).

Mund të argumentohet se kushti i parë përmbushet relativisht lehtë. “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar” nuk arrijnë deri në atë masë që e mohojnë thelbin ose esencën e së drejtës për lirinë e lëvizjes. Megjithëse ato ndodhen në një vend kalimi të rëndësishëm, dhe e bëjnë më të vështirë kalimin midis Komunave të Mitrovicës së Veriut dhe Mitrovicës së Jugut, nuk e bëjnë tërësisht të pamundur lëvizjen midis dy komunave, përderisa ura mund të kalohet në këmbë, dhe ekziston një pikë tjetër, në Lagjen e Boshnjakëve, ku edhe automjetet mund të kalojnë midis dy pjesëve të qytetit. Prandaj, mund të argumentohet se asnjë individ nuk është privuar nga *esenca* e së drejtës së

individëve për të lëvizur nëpër territorin e Republikës së Kosovës, megjithëse lëvizja e tillë është bërë më e vështirë.

Megjithatë, ngritja e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” dështojnë të përmbushin katër kushtet e tjera të proporcionalitetit. Mund të fillojmë duke vërejtur se në këtë rast nuk ka pasur ndonjë “lidhje [rationale] ndërmjet kufizimit dhe qëllimit që duhet të arrihet”. Siç kemi theksuar disa herë, as gjysma e ditës nuk kishte kaluar pas përfundimit të heqjes së barrikadës së vjetër kur ka filluar të riblokohet ura me ngritjen e “Parkut të Paqes”, të mbështetur më pas nga “Sheshi Car Lazar”. Gjatë kësaj periudhe disaorëshe, vetëm një incident, që mund të konsiderohet prishje e paqes, është shënuar nga Policia. Raportimi i orës 12:08 pohon se “janë disa persona” që u paraqitën në urë, të cilët, në orën 12:16, “u kanë hedhur fjalë” dhe “i kanë sharë” disa persona të tjerë. Por, raportimi i orës 12:16 thekson gjithashtu se “nuk ka pasur asgjë më shumë”.

Kur i vlerësojmë këto pretendime, duhet të marrim parasysh dëshmitë e aktorëve ndërkombëtarë që tregojnë, njëzëri, që asnjë problem nuk ka ndodhur tek ura pas heqjes së barrikadës së vjetër, përfshirë edhe dëshminë e KFOR-it, i cili kishte sjellë trupa shtesë posaçërisht për të monitoruar situatën. Avokati i Popullit e konsideron pothuajse të pamundur që, me gjithë këta dëshmitarë në skenë, askush tjetër përveç Policisë së Mitrovicës së Veriut, nuk ka vërejtur incidentin që pretendohet të kishte ndodhur. Por, duke lënë mënjane edhe këtë dyshim, mund të pyesim, a do të mjaftonte ky incident i vetëm, edhe po të kishte ndodhur, për të krijuar një lidhje rationale midis bllokimit të urës dhe qëllimit të ruajtjes së rendit publik?

Për t’iu përgjigjur kësaj pyetjeje, duhet të vërejmë faktin që raportimi i policisë pretendon vetëm se “*janë disa persona aty [tek ura]*” (theks i shtuar). Nga ky raportim mund të logjikohet se personat në fjalë ishin disa *këmbësorë që po qëndronin* tek ura, jo shoferë ose pasagjerë të një *automjeti që po kalonte* urën. Por, “Parku i Paqes” dhe “Sheshi Car Lazar” bllokojnë vetëm kalimin e automjeteve, jo qëndrimin e këmbësorëve. Nuk ka asnjë evidence që, brenda periudhës disaorëshe midis heqjes së barrikadës së vjetër dhe riblokimit të urës, ka pasur ndonjë prishje të rendit publik që është shkaktuar nga mundësia e kalimit të *automjeteve* tek ura e lumit Ibër, apo nga qasja më e lehtë në veri të Mitrovicës nga jugu. Incidenti i vetëm i shënuar nga Policia, duke përfshirë vetëm këmbësorë, do të mund të ndodhte edhe sot, me gjithë riblokimin e urës për automjetet. Për këtë arsye, ky incident nuk përbën asnjë bazë për të menduar se ngritja e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar”, duke bllokuar vetëm kalimin e automjeteve por jo edhe qëndrimin e këmbësorëve, i ka kontribuar qëllimit të ruajtjes së rendit publik. Prandaj, në këtë rast, Avokati i Popullit konsideron se **mungon një lidhje rationale midis kufizimit të së drejtës dhe qëllimit të pretenduar**.

Edhe tre faktorët e tjerë, që mbeten për vlerësimin e proporcionalitetit, janë mjaft problematikë për “Parkun e Paqes” dhe “Sheshin Car Lazar”.

Tek faktori i dytë, duhet të konsiderojmë “rëndësinë e qëllimit të kufizimit”. Në shikim të parë, mund të duket se qëllimi i supozuar për riblokimin e urës, ruajtja e rendit publik, është mjaft i rëndësishëm, përderisa përmendet shprehimisht në dy konventat ndërkombëtare të lartcekura, si një justifikim i lejueshëm posaçërisht për kufizimin e së drejtës që po analizojmë.

Por analiza e rëndësisë së qëllimit nuk mund të përfundojë me kaq. Dy elemente të tjera të analizës duhen marrë parasysh. Së pari, duhet të dallojmë midis kërcënimeve të shkallëve të ndryshme ndaj rendit publik. Për shembull, kërcënime ndaj rendit publik që paraqesin një rrezik të lartë të vdekjes së njerëzve mund të konsiderohen tepër serioze. Ruajtja e rendit publik prej kërcënimeve të tilla mund të cilësohet si një qëllim i rëndësishëm shumë të lartë. Në ekstremin tjetër, kërcënime ndaj rendit publik mund të jenë të natyrave më të zakonshme, si p.sh. përleshje midis të dehurve apo përleshje midis tifozëve sportivë, që mund të gjenden lehtë në rrugët e çdo qyteti të madh në orët e vona të fundjavës. Ruajtja e rendit prej përleshjeve të tilla nuk është pa rëndësi fare, por kuptohet se rëndësia e saj është shumë më e ulët sesa rëndësia e ruajtjes së rendit në çështje më serioze që përfshijnë vdekjen e njerëzve ose lëndime të rënda trupore. Prandaj, pyetja jonë nuk duhet të jetë “A është qëllimi i ruajtjes së rendit publik një qëllim i rëndësishëm në abstrakt”. Në vend të kësaj, pyetja jonë duhet të jetë “A është i rëndësishëm, dhe sa i rëndësishëm është, qëllimi i ruajtjes së rendit publik *prej kërcënimeve ndaj rendit publik të shfaqura në situatën specifike që po analizohet*”.

Së dyti, kur kemi të bëjmë me vlerësimin e proporcionalitetit të një kufizimi, çështja e rëndësisë së qëllimit të kufizimit nuk mund të analizohet e izoluar nga një prej faktorëve të tjerë të proporcionalitetit, “natyra dhe shkalla e kufizimit”. Rëndësia e qëllimit të një kufizimi gjithmonë duhet vlerësuar *si bazë e mjaftueshme ose jo e mjaftueshme për të justifikuar kufizimin në fjalë, duke marrë parasysh natyrën dhe shkallën e kufizimit*. Duke bashkuar këtë faktor me të parin, pyetja jonë nuk mund të jetë “A është qëllimi i ruajtjes së rendit publik një qëllim i rëndësishëm abstrakt” por “A është *mjaft i rëndësishëm qëllimi i ruajtjes së rendit publik prej kërcënimeve të shfaqura në situatën specifike, përkatësisht për të justifikuar natyrën dhe shkallën e kufizimit të vendosur në këtë situatë specifike*”.

Duke e konkretizuar këtë pyetje me faktet e rastit tonë, ajo mund të formulohet si në vijim: “A është qëllimi i ruajtjes së rendit publik *prej hedhjes së fjalëve dhe sharjeve midis individëve një qëllim mjaft i rëndësishëm për të justifikuar bllokimin e plotë të lëvizjes së automjeteve në një ndër pikat e vetme ndërlidhëse midis dy komunave?*”

Avokati i Popullit konsideron që ky qëllim nuk është mjaft i rëndësishëm për të justifikuar kufizimin e së drejtës për lëvizjen e lirë deri në këtë masë të skajshme. Sharjet dhe hedhja e fjalëve janë një fakt i jetës njerëzore në çdo qytet dhe fshat në mbarë botën. Paqen e plotë midis njerëzve, pa asnjë përjashtim verbal a fizik, mund ta synojmë si një ideal të rëndësishëm në një shoqëri demokratike ideale, por megjithatë, nuk mund të

arrihet plotësisht. Nëse parandalimi i sharjeve dhe hedhjes së fjalëve do të shërbente si bazë e mjaftueshme për të justifikuar bllokimin e rrugëve nga kalimi i automjeteve, atëherë nuk do të kishim asnjë rrugë të hapur për automjete në tërë botën, e as në Republikën e Kosovës. Avokati i Popullit nuk mund të pranojë një rezultat të tillë kaq absurd, dhe për këtë arsye konsideron se qëllimi i ngritjes së “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” nuk ka qenë mjaft i rëndësishëm për të justifikuar bllokimin e plotë të urës së lumit Ibër.

Mbetet për të vlerësuar faktorin e fundit në testin e proporcionalitetit, “mundësia e arritjes së atij qëllimi me kufizim më të vogël”. Edhe ky faktor duhet analizuar duke marrë parasysh natyrën dhe shkallën e kufizimit. Duhet të pyesim nëse ruajtja e rendit publik ka kërkuar në të vërtetë që të kufizohet e drejta e lëvizjes së lirë deri në atë shkallë sa të bllokohet kalimi i automjeteve në urën e lumit Ibër, ose a ka pasur ndonjë mënyrë tjetër për të ruajtur rendin publik, duke e kufizuar më pak lëvizjen e lirë?

Përgjigjja e kësaj pyetje është e thjeshtë. Së pari, vetë raportimi i Policisë tregon se policët në vendin e ngjarjes kanë ndërmarrë hapa menjëherë për ruajtjen e rendit publik (“do të përforcojmë patrullimin këtu”), dhe letra e komandantit Gjuriq lidhur me këtë çështje nënkupton se këto përpjekje kanë qenë të suksesshme: “policia ka marrë masa dhe veprime parandaluese në mënyrë që të parandalohet prishja e rendit dhe qetësisë publike”. Prandaj, sipas dëshmive të pranuar, mund të kuptohet se ruajtja e rendit publik është arritur pas incidentit të vetëm që është shënuar, pa pasur nevojë për ngritjen e “Parkut të Paqes”. Kjo do të thotë se qëllimi i kufizimit, jo vetëm që mund të arrihej me një kufizim më të vogël të së drejtës në fjalë, por qëllimi në fakt u arrit shumë lehtë, pa pasur nevojë për t’u kufizuar aspak e drejta për lëvizjen e lirë. Gjithashtu, ia vlen për të theksuar se në këtë rast kemi të bëjmë me një bllokim të plotë të lëvizjes së automjeteve. Edhe po të ishte e domosdoshme, për ruajtjen e rendit publik, për të kufizuar lëvizjen e automjeteve deri në një farë mase, nuk ka asnjë evidencë që sugjeron se bllokimi i plotë ishte i domosdoshëm. Një ndër themelet e testit të proporcionalitetit, kur kemi të bëjmë me “mundësi[në] e arritjes së ... qëllimi[t] me kufizim më të vogël”, është që autoritetet shtetërore “e kanë për detyrë për të konsideruar alternativa të arsyeshme dhe t’u shmangen atyre që paraqesin kufizime më të rënda”²⁴ Për shembull, në vend të bllokimit të plotë të urës mbi lumin Ibër, a mund të arrihej qëllimi i ruajtjes së rendit publik me vendosjen e një pike kontrolli të përkohshme në urë, ku do të kontrollohej çdo automjet që kalon? Nuk dihet se pse në këtë rast, autoritetet përgjegjëse për ngritjen e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar”, nuk kanë konsideruar asnjë alternativë për të arritur qëllimin e tyre të supozuar, edhe po të merrej ky qëllim si i mirëqenë, para se të

²⁴ A. Stone Sweet dhe J. Mathews, “All Things in Proportion?”, 60 *Emory Law Journal* 102-179, 107 (2011)

vendosnin për një bllokim të plotë të lëvizjes së automjeteve. Ky është një rast flagrant i shkeljes së parimit të proporcionalitetit.

Për më tepër, po të ekzistonte ndonjë rrezik real dhe objektiv nga kalimi i automjeteve nga pjesa jugore në atë veriore të qytetit të Mitrovicës që nuk do të mund të parandalohet nga autoritetet e rendit pa e bllokuar plotësisht kalimin e tyre, policia do të duhej të bllokonte edhe vendkalimet e tjera në dy pjesë të ndryshme të qytetit të Mitrovicës, në “Lagjen e Boshnjakëve” dhe në hyrje të fshatit Suhodoll. Por asnjëra nga këto nuk është bllokuar për kalimin e automjeteve atë ditë dhe as më vonë. Ky fakt e bën edhe më të dyshimtë idenë se ndërtimi i “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” ka qenë i domosdoshëm për të arritur qëllimin e ruajtjes së rendit publik.

Prandaj, edhe nëse, për hir të argumentit, e pranojmë si të mirëqenë pretendimin e kryetarit Rakiq që qëllimi i ndërtimit të “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” ishte për të ruajtur rendin publik, ky aksion nuk mund të konsiderohet një mjet proporcional për të përmbushur këtë qëllim, sepse (1) mungon një lidhje racionale midis kufizimit dhe qëllimit të caktuar (2) qëllimi i ruajtjes së rendit publik nga sharjet dhe hedhjet e fjalëve midis individëve nuk është mjaft i rëndësishëm për të justifikuar natyrën dhe shkallën e skajshme të kufizimit dhe (3) ekzistonte mundësia për të arritur qëllimin me një kufizim më të vogël, ose më saktë, pa asnjë kufizim fare të së drejtës në fjalë. Për këto arsye, dhe për arsye se kufizimi nuk është në përputhje me ligj, ndërtimi i “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” përbën një **shkelje të së drejtës për lëvizjen e lirë**.

KONSTATIMET DHE REKOMANDIMET E AVOKATIT TË POPULLIT

I. Konstatimet e Avokatit të Popullit

Në bazë të analizës së mësipërme, Avokati i Popullit konstaton se:

- (1) Sheshi “UÇK” dhe Sheshi “Adem Jashari” nuk paraqesin asnjë kufizim të së drejtës për lëvizjen e lirë. Por, meqenëse nuk janë ngritur në përputhje me ligj, këto ndërtime janë të kundërligjshme.
- (2) Ngritja e “Parkut të Paqes” dhe “Sheshit Car Lazar” përbën jo vetëm një shkelje të ligjit por edhe një shkelje të Kushtetutës dhe instrumenteve ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, përkatësisht një shkelje të së drejtës për lëvizjen e lirë.
- (3) Marko Gjuriq, duke marrë pjesë në mënyrë aktive dhe me veprime konkrete në ndarjen gjeoetnike të territorit të Republikës së Kosovës, respektivisht qytetit të Mitrovicës, z. Gjuriq ka shkelur Kushtetutën dhe ligjet e Republikës së Kosovës, duke cenuar me këtë rast të drejtën për lirinë e lëvizjes së individëve në territorin e Republikës së Kosovës, dhe për këtë arsye “përbën kërcënim për sigurinë

shtetërore [dhe] rendin publik . . . në Republikën e Kosovës” (Ligji 04/L-219 për të Huajt, neni 31.1).

- (4) Kryetari i Komunës së Mitrovicës së Veriut, z. Goran Rakiq, dhe kryetarja e Kuvendit të Komunës së Mitrovicës së Veriut, znj. Ksenija Bozhoviq, kanë dështuar plotësisht për të bashkëpunuar me zyrtarët e tjerë të Komunës.

II. Rekomandimet e Avokatit të Popullit

Në bazë të këtyre konstatimeve, dhe në përputhje me nenin 135, par. 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe nenin 16, par. 1 të Ligjit për Avokatin e Popullit, Avokati i Popullit i rekomandon që:

- (1) Zyra Administrative e Komunës së Mitrovicës së Veriut dhe Qeveria e Republikës së Kosovës, në afatin më të shkurtë kohor, të largojnë “Parkun e Paqes” nga ura kryesore e lumit Ibër, si dhe të ndalin punimet në “Sheshin Car Lazar” dhe ta kthejnë rrugën në gjendjen e mëparshme, duke lejuar lëvizjen e lirë në këtë urë, si për këmbësorët ashtu edhe për automjetet.
- (2) Zyra Administrative e Komunës së Mitrovicës së Veriut dhe Qeveria e Republikës së Kosovës, në afatin më të shkurtë kohor, të largojnë të gjitha pengesat e ndërtuara fizike në Lagjen e Boshnjakëve dhe në hyrje të fshatit Sudoholl, respektivisht të “Sheshi Adem Jashari” dhe “Sheshi UÇK”.
- (3) Ndaj të gjithë personave përgjegjës për vendosjen e “Parkut të Paqes”, sidomos ndaj udhëheqësve të tyre, kryetarit Rakiq dhe z. Marko Gjuriq, të ndërmerren masa të parashikuara me ligj për shkeljen e Kushtetutës dhe ligjeve në fuqi, duke përfshirë edhe ndjekje penale.
- (4) Qeveria e Republikës së Kosovës t’i refuzojë hyrjen në territorin e Republikës së Kosovës, shtetasit të huaj Marko Gjuriq, në bazë të Ligjit për të Huajt, neni 31.1 (“I huaji mund të lejohet të hyjë në Republikën e Kosovës . . . nëse ai [mes të tjerash] nuk përbën kërcënim për sigurinë shtetërore, rendin publik, shëndeti[n] publik në Republikën e Kosovës”) dhe neni 32.1 (“Të huajit i cili nuk i plotëson kushtet për hyrje të përcaktuara me nenin 31 të këtij ligji, i refuzohet hyrja në territorin e Republikës së Kosovës”).
- (5) Kryetari Rakiq dhe kryetarja Bozhoviq, të marrin të gjitha masat e nevojshme për të bashkëpunuar në nivelin e duhur me zyrtarët e tjerë të Komunës.

Në pajtim me nenin 132, paragrafi 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës²⁵ dhe nenin 26 të Ligjit për Avokatin e Popullit,²⁶ mirësisht Ju lutemi të na informoni për veprimet që janë ndërmarrë apo planifikoni të ndërmerrni lidhur me këtë çështje, si përgjigje ndaj rekomandimeve të lartcekura.

Me nderime,

Sami Kurteshi
Avokat i Popullit

Kopje:

- Z. Kadri Veseli, Kryetar i Kuvendit të Republikës së Kosovës
- Z. Ferid Agani, Ministri i Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
- Z. Ljubomir Maric, Ministër i Administrimit të Pushtetit Lokal
- Z. Mahir Yagcilar, Ministër i Ministrisë së Administratës Publike
- Z. Goran Rakiq, Kryetar i Komunës së Mitrovicës së Veriut
- Znj. Ksenija Bozhoviq, Kryetare e Kuvendit të Komunës së Mitrovicës së Veriut
- Znj. Adriana Hoxhiq, Zyrtare Kryesore e Zyrës Administrative të Mitrovicës së Veriut

²⁵ *Kushtetuta e Republikës së Kosovës*, neni 132, paragrafi 3: “Çdo organ, institucion ose autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t’u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t’i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligj.”

²⁶ *Ligji për Avokatin e Popullit*, Nr. 03/L-195, neni 26: “Organet, të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar rekomandim, kërkesë ose propozim për masa disiplinore, duhet të përgjigjen brenda afatit tridhjetë (30) ditor. Përgjigjja duhet të përmbajë arsyet me shkrim për veprimet e ndërmarra lidhur me çështjen në fjalë.”

SHTOJCA

Figura 1: "Parku i Paqes", përmbi urën e lumit "Ibër"

Figura 2: "Sheshi Car Lazar" tek hyrja e urës së lumit "Ibër" në anën veriore

Figura 3: "Parku i Paqes", me "Sheshin Car Lazar" në sfond

Figura 4: "Sheshi Adem Jashari", në Lagjen e Boshnjakëve të Mitrovicës së Veriut

Figura 5: "Sheshi UÇK" në hyrjen e fshatit Sudoholl të Mitrovicës së Veriut